

Lovorka Čoralić

SPLITSKE VJERSKE USTANOVE U OPORUKAMA HRVATSKIH ISELJENIKA U MLECIMA

UDK: 325.2: 929(497.5 Split: 450.34) "14/17"

Izvorni znanstveni rad
Primljeno 28. XI. 1994.

Lovorka Čoralić
10000 Zagreb, HR
Lanište 10
Remetinec

Na osnovi spisa mletačkih bilježnika (oporuke) ukazano je na legat hrvatskih iseljenika u Mlecima splitskim vjerskim ustanovama od XV. do XVIII. stoljeća. Kao oporučitelji spominju se pretežno Splićani, ali i iseljenici iz drugih dijelova naše obale (Hvar, Kotor, Serj). Vjerske ustanove (crkve, samostani, hospitali, bratovštine) spomenute u oporukama odnose se na Split i bližu okolicu (Šolta, Kaštel-Novi, Poljica). Iznose se najvažniji dijelovi oporuka koji izravno ukazuju na odnos i upućenost oporučitelja prema vjerskim ustanovama u domovini.

U prošlim se stoljećima najveći dio istočnojadranske obale nalazio pod jedinstvenom upravom Mletačke Republike. Državna objedinjenost, zemljopisna upućenost, gospodarske i prometne veze te duhovno ozračje zapadne civilizacije opća su obilježja unutar kojih se odvijala višestoljetna zajednička prošlost dviju jadranskih obala. Stalna komunikacija, privremena ili trajna iseljavanja, poslovne veze i svestrana umjetnička prožimanja, uvjetovali su da se tijekom prošlih vjekova u našim krajevima nalazio velik broj doseljenika podrijetlom iz različitih dijelova Apeninskoga poluotoka. Jednako tako je tijekom prošlosti tekao i obrnut proces migracija, pojedinačnih i skupnih, s istočne na zapadni dio jadranske obale. Njihov je intenzitet napose pojačan od XV. do XVII. stoljeća, kada je, zbog prodora osmanlijskog osvajača u dubinu hrvatskog prostora, ugroženost gradova s hrvatske obale bila najveća. Mleci su, kao glavni grad jedinstvenoga državnog područja, imali posebnu ulogu u procesu hrvatskih migracija na zapadnu jadransku obalu. U grad na lagunama doseljavaju tijekom navedenih stoljeća stanovnici s gotovo cjelokupnoga hrvatskog etničkog prostora, a učestalošću spominjanja prednjače doseljenici s mletačke stečevine (napose Zadrani, Bokelji, doseljenici iz Istre i

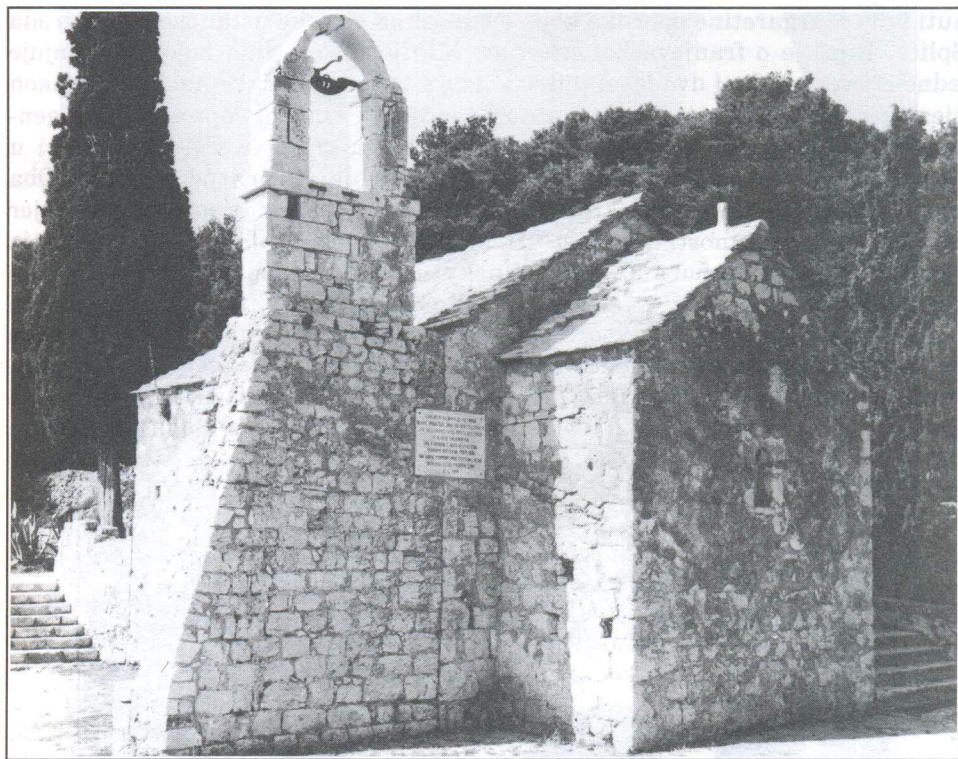
srednjodalmatinskog otočja).¹⁾ U sklopu sveukupnog, višestrukim razlozima uvjetovanog i dugim tijekom vremenskog trajanja obilježenog procesa migracija prema Mlecima, značajnu ulogu imali su i doseljenici iz Splita i njegove bliže okolice.

Migracije žitelja Splita u Mletke tijekom prošlih stoljeća u potpunosti slijede značajke koje primjećujemo i kod doseljenika iz drugih dijelova naše obale. Splićani najučestalije doseljavaju u Mletke tijekom XVI. stoljeća, u vrijeme kada osmanlijski prodori dopiru gotovo do samih gradskih zidina. Mjestom obitavanja u Mlecima vezani su pretežito uz župe istočnoga gradskog predjela Castello, koji je tijekom tog razdoblja najčešće spominjano mjesto stanovanja iseljenika s istočnojadranske obale i unutrašnjosti. Društvenom strukturom ubrajaju se u sloj srednjeg i sitnog sloja gradskih pučana, a zanimanjima su pretežito vezani za Dalmaciju tradicionalne i u Mlecima oduvijek tražene pomorske (mornari, veslači) i obrtničke (drvodjelci, graditelji brodova, vesala i jedara) djelatnosti.

Oporuke splitskih iseljenika u Mlecima važan su izvor za proučavanje njihova svakodnevlja i prilagodbe novoj životnoj sredini. Oporučni navodi sadrže podatke o temeljnim životnim krugovima svakog doseljenika: obitelji, rodbini, prijateljima, poznicima i poslovnim sudrugovima. Legati koje kao svoju posljednju želju izriče oporučitelj svjedočanstvo su bliskosti s ljudima koji su činili njegov život, ali i povezanosti s vjerskim ustanovama na koje su tijekom proteklih godina bili najviše upućeni. Oporuke, kao jedan od najsadržajnijih izvora za proučavanje duhovnosti i vjerskog života svakog pojedinca prošlih stoljeća, stoga su nam i dragocjen pokazatelj odnosa naših iseljenika prema tamošnjim mletačkim crkvenim ustanovama, ali i prema onima iz rodnoga grada, kojih se sami prisjećaju ili spomen na njih čuvaju predajom roditelja. Upravo je taj dio oporučnih navoda splitskih, ali i iseljenika iz drugih dijelova naše obale, povod i tema ovoga priloga, nastalog i s namjerom da se ukaže na jedan sporedan, u nas rijetko korišten izvor za proučavanje crkvene i kulturne baštine dalmatinskih gradova u prošlosti.²⁾

Vremenski okvir iz kojega posjedujemo građu jest razdoblje od XV. do XVIII. stoljeća, pri čemu najveći broj oporuka potječe iz XVI. stoljeća, dok je za XV., kao i XVII. i XVIII. stoljeće, spomen splitskih vjerskih ustanova ograničen na nekoliko pojedinačnih primjera. Najveći dio oporučitelja - darovatelja splitskih crkava - podrijetlom je iz Splita, ali bilježimo i nekoliko primjera oporučnih ostavština hrvatskih iseljenika iz drugih dijelova naše obale (Hvar, Kotor, Senj, Šolta). Mjestom svakodnevnog obitavanja spomenuti oporučitelji vezani su pretežito za župe predjela Castello. Osim u Castellu, raspoložemo i s nekoliko primjera stanovanja splitskih oporučitelja u drugim, hrvatskim iseljenicima također nerijetko naseljavanim mletačkim predjelima (Dorsoduro, Cannaregio, S. Marco). Kada je riječ o zanimanjima i društvenoj strukturi oporučitelja, primjećujemo priličnu raznolikost. Veći dio oporučitelja pripada nižem i srednjem društvenom sloju (pučani), a djelatnošću su naj-

češće vezani uz pomorska (mornari), obrtnička ili služinska zanimanja. Zanimljivo je, međutim, spomenuti da nekoliko vrijednih i sadržajem bogatih oporuka pripada plemićkom sloju iseljenika. Riječ je o oporukama splitskih plemića Alberti i Tartalja, kao i kotorske plemkinje Buća (Buchia), koje su vrijedan izvor za poznavanje odnosa i povezanosti hrvatskih iseljenika s matičnim krajem na istočnoj obali Jadrana.

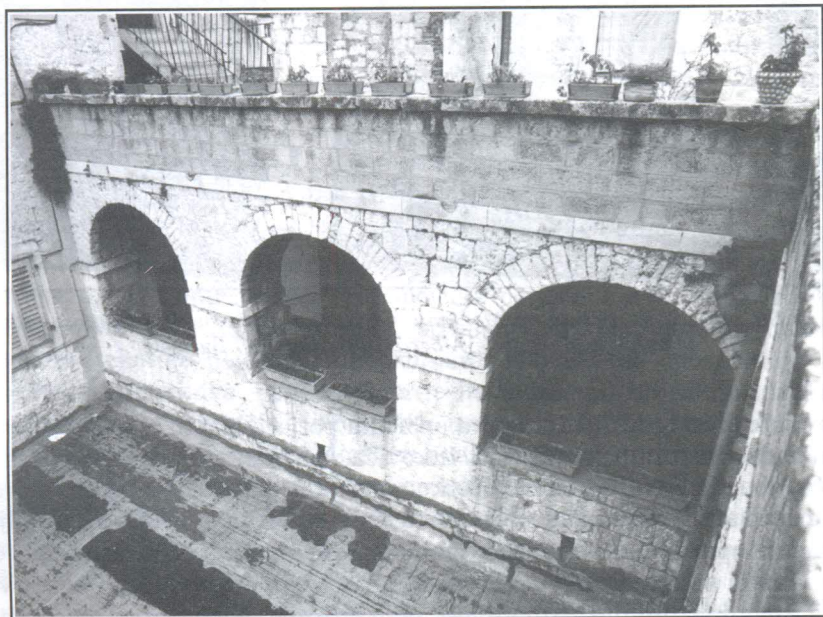

Pustinjačka crkvića sv. Nikole na Marjanu. Obdarena je oporučnim legatom splitske plemkinje Margarete Alberti 1487. Foto: Z. Buljević

Kronološkim redoslijedom prva oporuka potječe iz 1487. godine i pripada Splićanki Margareti pok. Marina Inkovića, supruzi plemića Antonija pok. Andrije Albertija. Na samom početku oporuke splitska iseljenica određuje mjestom svojega posljednjeg počivališta splitsku franjevačku crkvu gdje su, kako kazuje oporuka, u obiteljskoj grobnici sahranjeni njezini roditelji i drugi preci.³⁾ U istoj se crkvi nakon Margaretine smrti moraju održati četiri velike mise za spas njezine duše i po dvije male za duše pokojnog joj oca i majke. Osim navedenih misa, u rečenoj se crkvi ubuduće moraju održavati dnevne

mise za Margaretu. Franjevačkoj crkvi oporučiteljica legatom namjenjuje jedan prekrivač za oltar i jedno misno ruho. Margareta potom nabraja četiri crkvene ustanove grada Splita (stolnu crkvu sv. Dujma, franjevačku crkvu, samostan sv. Bernardina i crkvu sv. Križa) i svakoj od njih daruje po jedan ubrus. Od splitskih crkava Margareta spominje još i pustinjačku (eremitski red) crkvicu sv. Nikole na Marjanu te za skromne potrebe tamošnjih malobrojnih pustinjaka ostavlja jednu tuniku. Naposljetku, zanimljivo je spomenuti i dio Margaretine oporuke koji se odnosi na vjerske ustanove izvan grada Splita. Riječ je o franjevačkoj crkvi sv. Marije u Poljicima kojoj namjenjuje jedno crkveno ruho i dvadeset dukata. Izvršiteljima oporuke nalaže da nakon njezine smrti pošalju jednu osobu na hodočašće i traženje oprosta (indulgenција) za spas njezine duše u rečenu franjevačku crkvu u Poljicima, ali i u Gospino svetište na Dridu kraj trogirске Marine (Gospa od Drida).⁴⁾ Oba oporučna legata izvansplitskim vjerskim ustanovama zanimljiv su primjer međusobne povezanosti i prožetosti svakodnevnog življenja i obdržavanja vjerskih kultova stanovnika dalmatinskih gradskih komuna u prošlim vjekovima.

Oporuka Ane, supruge mornara Petra s Hvara, stanovnice mletačke župe S. Martino u predjelu Castello, sadrži niz legata posvećenih mletačkim vjerskim ustanovama. U dijelu oporuke u kojemu se prisjeća grada Splita Ana spominje dominikanski samostan sv. Katarine te mu poklanja znatnu,

Dvorište samostana sv. Marije de Taurello u Splitu. Foto: Karlo Grenc

neimućnim pučanima rijetko dostupnu svotu, od sto dukata. Novac se mora izdvojiti od Aninih nekretnina (zemljišni posjedi, kuće) koje vjerojatno posjeduje na Hvaru ili u Splitu, a utrošit će se za različite gradnje i preuređenje splitskoga dominikanskog samostana.⁵⁾

Samostan sv. Marije de Taurello. U oporukama hrvatskih iseljenika u Mlecima grobnice samostana određuju se za njihovo posljednje počivalište. Foto: Karlo Grenc

Iz godine 1529. potječu dvije oporuke splitskih iseljenika u Mlecima. U prvom primjeru riječ je o legatima Splićanina Grgura pok. Matije Giočića, bačvarskog obrtnika i stanovnika župe S. Cassiano u predjelu S. Croce. Grgur je, poput brojnih iseljenika s istočnojadranske obale, tijekom svojega života u Mlecima uključen u tamošnju hrvatsku bratovštinu sv. Jurja i Tripuna (Scuola degli Schiavoni) te u svojoj oporuci izražava želju da bude pokopan uz ostalu subraću u grobnici rečene udruge. Obdarujući nekoliko mletačkih crkava i hospitala, Grgur nalaže svojim nećacima - izvršiteljima oporuke - da nakon njegove smrti dadu *in perpetuum* pola dukata godišnje bratovštini sv. Sakramenta u Splitu⁶⁾ te, također, jednak iznos siromašnim stanovnicima toga grada.⁷⁾

Prethodno spomenuti franjevački samostan u Splitu glavni je nasljednik cjelokupnih dobara Splićanke Helene pok. Ivana. Nekada služavka u kući mletačkog građanina Ivana Nigra, Helena starost provodi u hospitalu crkve

S. Giobbe u predjelu Cannaregio. U oporuci navodi kako posjeduje vlastita dobra u Splitu i na području otoka Visa te ih nakon svoje smrti ostavlja na doživotno korištenje sestri Klari. Nakon sestrine smrti sva dobra izravno pripadaju samostanu sv. Frane u Splitu, uz uobičajen uvjet da fratri rečenog samostana mole za spas njezine duše.⁸⁾

Siromasima grada Splita dariva najveći dio imutka Splicićanin Frane pok. Martina Zanibatića. U Mlecima je nazočan s vlastitom obitelji, a među prijateljima i poznanicima imenovanima u oporučnim legatima spominju se i brojni žitelji podrijetlom iz Splita ili drugih krajeva istočnoga Jadrana. Ostatak svoje imovine, napose one koja se nalazi u Splitu, Zanibatić povjerava izvršiteljima oporuke, koji će, prema vlastitu izboru, odrediti četiri kanonika splitske stolnice te zajedno s njima raspodijeliti imovinu najsiromašnijim žiteljima Splita.⁹⁾

Iako oporuka Dobre pok. Antonija iz Senja ne kazuje mnogo o splitskim crkvenim ustanovama, njezin životni put i povezanost s nizom gradova jadranske obale pobuđuju pozornost. Podrijetlom iz Senja, Dobra je udana za Petra iz južnodalmatinskog Bara. Oboje su tijekom života i braka boravili u Splitu, da bi posljednje godine proveli kao stanovnici Mletaka. Blisko povezana s nekoliko gradova istočnoga Jadrana, Dobra u svojoj oporuci prije ostalih gradova spominje upravo Split, te u njemu odabire svoje posljednje počivalište. Određujući da se njezino tijelo pokopa u Splitu, uz, kako izričito navodi, najmanje moguće troškove, Dobra, na žalost, ne određuje поблиže crkvu u kojoj će biti pokopana.¹⁰⁾

Niz poznatih vjerskih ustanova Splita spominje i oporučno obdaruje Nikola pok. Vitaše Maršalića, stanovnik predjela Castello u župi S. Giovanni *in Bragora*. Spominjući splitsku katedralu sv. Dujma, Nikola ostavlja tamošnjem oltaru sv. Staša dva oltarna prekrivača i dva dukata, od kojih će se platiti jedna godišnjica (aniversario) u spomen i sjećanje na pokojnika. Neveliku svotu od jednog dukata namjenjuje crkvi Gospe od Pojišana, dok također neznatnih devet malih lira daruje splitskoj crkvi sv. Križa.¹¹⁾

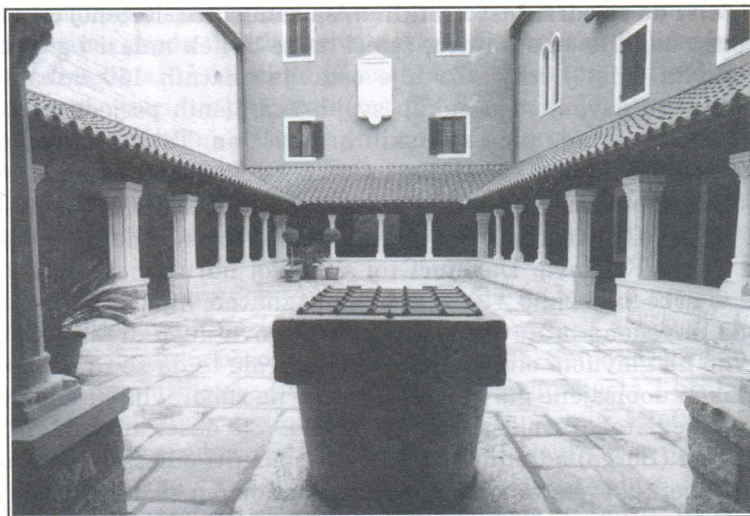
S kraja XVIII. stoljeća potječe oporuka kotorske plemkinje Franceskine Buća, kćeri pok. Frane, višeg časnika u mletačkoj vojsci. U trenutku pisanja oporuke Franceskina je stanovnica u Mlecima s mjestom obitavanja u strogom gradskom središtu, u zgradama na Piazza S. Marco (Procuratie Nuove). Spominjući da joj je otac pokopan u Šibeniku, navodi da, ako je smrt tamo zatekne, i ona bude pokopana u očevoj grobnici. U slučaju, međutim, da je smrt zatekne u Splitu, određuje za mjesto pokopa crkvu sv. Marije (najvjerojatnije crkva sv. Marije de Taurello), sa skromnom pogrebnom svečanošću i bez velikih troškova.¹²⁾

Posljednja oporuka koja se odnosi isključivo na crkvene ustanove grada Splita pripada splitskom iseljeniku u Mlecima Frani Maganiću zvanom Modro. Oporuka je napisana godine 1645. u Splitu, ali se, kao dodatak kodicilu koji je Maganić napisao u Mlecima godinu dana kasnije, također čuva u

bilježničkim spisima Državnog arhiva u Veneciji. Iako prva oporuka nije pisana u Mlecima, spomenut ćemo je zbog velikog broja navedenih splitskih vjerskih ustanova koje oporučitelj obdaruje. Vjerujući da će ga smrt zateći u rodnome gradu, Frane kao mjesto pokopa imenuje crkvu sv. Marije de Taurello, u kojoj želi i da se održi šest kratkih misa zadušnica. Rečenoj crkvi ostavlja jedno srebrno kandilo od sto unča, želeći da se uvijek nalazi i gori na oltaru sv. Sakramenta u istoj crkvi. Za ulje ostavlja znatnih 150 dukata, koje je prethodno stekao davanjem u zakup svojih zemljišnih posjeda u splitskome polju. Slijedi obdarivanje niza splitskih bratovština. Tako bratovštinama sv. Karla, Gospe od Zvonika, sv. Duha i Gospe od Pojišana ostavlja svakoj po deset dukata uz obvezu da bratimi rečenih udruga sudjeluju u posljednjem ispraćaju njegova tijela. Posebno je velikom svotom obdarena bratovština Presvetog Tijela Kristova. Darujući toj splitskoj udruzi novčanu svotu koju kao legat rijetko bilježimo i u oporukama znatno imućnijih osoba, Frane određuje da navedena bratovština dade za njegovu dušu držati jednu kratku misu dnevno na glavnom oltaru splitske katedrale te da se ta misa obdržava redovito nakon uobičajene glavne mise. Frane ne zaboravlja ni najsiromašnije i najugroženije žitelje svojega rodnog grada. Za deset ubogih Splicišana iz gradske varoši (Borgo) određuje da se dade načiniti odjeća od grubog sukna (raše). Naposljetku, svjestan teškog položaja u kojemu se dalmatinski gradovi nalaze u vremenu neprestanih turskih provala i pustošenja, određuje manju novčanu svotu (pet solida) za izgradnju i popravak gradskih zidina te znatno veći iznos (dvadeset dukata) za oslobađanje Splicišana dospjelih u tursko ropstvo.¹³⁾

Otok Šolta od najstarijih je vremena riznica bogate crkvene i kulturne baštine. U srednjemu vijeku Šolta je važno sjedište benediktinskih redovnika, koji su na ovom otoku sagradili niz svojih samostana i crkava. Osim samostana sv. Petra u Nečujmu i sv. Stjepana u Grohotama, samostan sv. Marije, smješten u Stomoriji kraj Gornjeg Sela, treća je istaknuta benediktinska opatija ovoga osebujnog otoka. Iako su iseljenici s otoka Šolte rijetko zabilježeni kao žitelji grada na lagunama, u jednoj od malobrojnih oporuka zatječemo legat kojim se obdaruje spomenuta benediktinska opatija sv. Marije. Riječ je o oporuci Simone pok. Andrije sa Šolte, u prvom braku udovice pok. mornara Andrije iz Crne Gore, te u drugom braku pok. Ivana Crnovića, također mornara podrijetlom iz Crne Gore. Simona je prvotno obitavala u župi S. Trinità u predjelu Castello, a u trenutku nastanka oporuke stanuje u kući mletačkog građanina Teodora Charnuzzija u župi S. Severo, gdje vjerojatno obavlja neke služinske poslove. Nemajući nikoga od svoje bliže rodbine ili prijatelja, Simona sav svoj, vjerojatno skroman imetak (ostatak od miraza), ostavlja samostanu sv. Marije na Šolti, uz uvjet da se novčani iznos miraza uloži u stabilan fond (nekretnine) te da se od godišnje rente u navedenom samostanu plaćaju mise zadušnice u spomen na pokojnicu.¹⁴⁾

Posljednja oporuka koju ćemo spomenuti u ovom prilogu pripada splitskom plemiću Jakovu Tartalji pok. Ludovika, kapetanu u mletačkoj vojsci.¹⁵⁾ Imućan posjednik nekretnina u dalmatinskim gradovima, vlasnik iznimno

Klaustar franjevačkog samostana (konventualaca) u Splitu. U oporukama hrvatskih iseljenika u Mlecima ovaj je samostan često spominjan i obdarivan. Foto: Karlo Grenc

velikog novčanog kapitala, darovatelj crkvenih ustanova grada Trogira te utemeljitelj zaklade za školovanje mladih splitskih plemića na Sveučilištu u Padovi, Jakov Tartalja u svojoj oporuci, napisanoj godine 1669. u Mlecima, dariva i jednu crkvu u Kaštel Novom.¹⁶⁾ Iako u oporučnom navodu nije pobliže rečeno o kojoj je crkvi u Kaštel Novom riječ, na osnovi spomena oltara sv. Antuna Padovanskog, kojemu za izradbu oltarnih ukrasa Jakov ostavlja dio novčanog legata, možemo s velikom vjerojatnošću pretpostaviti da se radi o tamošnjoj župnoj crkvi sv. Petra.¹⁷⁾

Oporučni legati splitskih i drugih iseljenika s naše obale u Mlecima vjerskim ustanovama grada Splita i okolice zanimljiv su isječak života i djelovanja u novoj, od matičnog grada i kraja udaljenoj sredini. Istodobno, legati crkvama, samostanima, bratovštinama i hospitalima gradova na koje su s obzirom na svoje podrijetlo bili upućeni, svjedočanstvo su i njihove stalne prožetosti i povezanosti sa starim krajem iz kojega su potekli i u zreloj životnoj dobi trajno odselili. Oporuke, kao posljednji način iskazivanja doseljenikovih želja, zasigurno možemo uvrstiti u izvor koji otkriva niz pojedinosti iz kulturne baštine i crkvene prošlosti dalmatinskih gradova tijekom prošlih

vjekova. U ovom smo prilogu ukazali samo na neke konkretne mogućnosti uporabe obe, u našim istraživanjima još uvijek nedovoljno iskorištene vrste arhivske građe. Iako je broj splitskih (i drugih) iseljenika spomenutih u prilogu ograničen samo na one u čijim oporukama zatječemo spomen splitskih vjerskih ustanova, šire iščitavanje oporučnih navoda otkriva nam i mnoge druge, istraživačke pažnje također vrijedne podatke (zanimanja, mjesta stanovanja, društveni status i imovne mogućnosti doseljenika). Arhivski fondovi u Državnom arhivu u Veneciji (ali i drugim gradovima susjedne nam obale) zasigurno kriju i druge, ne manje važne serije izvorne građe, čijim je iščitavanjem i analizom moguće još podrobnije upoznavanje dalmatinske kulturne baštine. Stoga je i ovaj prilog, iako ograničen opsegom i korištenjem arhivskog materijala, pokušaj približavanja različitih pristupa (prije svega raznorodnih povijesnih znanosti) i ciljeva u istraživanju zajedničkih nam problematskih pitanja hrvatske kulturne prošlosti.

BILJEŠKE:

- 1) O problematici iseljavanja s istočne obale Jadrana u Mletke pisali smo u prilogima: *Duhovne osobe s hrvatskih prostora u Mlecima od XIV. do XVIII. stoljeća*, *Croatica christiana periodica*, god. XVI, br. 30, Zagreb, 1992, str. 36-71; *Prisutnost doseljenika s istočnojadranske obale u Veneciji od XIII. do XVIII. stoljeća*, Radovi Zavoda za hrvatsku povijest, sv. XXVI, Zagreb, 1993, str. 39-78; *Zadrani u Veneciji od XIV. do XVIII. stoljeća*, Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru sv. XXXV, Zadar, 1993, str. 63-119; *Prilozi poznavanju prisutnosti i djelovanja doseljenika iz Bosne u Veneciji od XIV. do XVII. stoljeća*, *Historijski zbornik*, god. XLV (1), Zagreb, 1993, str. 31-60.
- 2) O mogućnostima korištenja oporuka za istraživanje crkvene i kulturne baštine Dalmacije usporedi rad: *Legati hrvatskih iseljenika u Veneciji vjerskim ustanovama u domovini*, *Croatica christiana periodica*, god. XVII, br. 31, Zagreb, 1993, str. 49-128.
- 3) Franjevačka crkva u Splitu mjesto je u kojemu su svoje obiteljske grobnice imale brojne ugledne splitske plemićke obitelji. U crkvi su pokopane i neke od najistaknutijih osoba iz dalmatinske i hrvatske povijesti: Toma Arhidakon, Marko Marulić, Jerolim Kavanjanin i dr.
- 4) *Corpus meum sepelire debere in contrata S. Francesco Spalati in archa mea ubi est pater meus et matre mea et alii mei defuncti. In que ecclesia volo dare debere missas quattros magnas pro anima mea, duas parvas pro anima condam patris mei, duas pro anima condam matris mee et etiam una messa quotidiana pro anima mea. Item dimitto ipse ecclesie unum pannum ab altari de sirico et unum planetum de sirico fulcitum. Dimitto quattros fazolis cum capitibus sirici: una S. Francisci, una S. Bernardin, una S. Doymi e una S. Croce omnes de Spalato. Item una tunica heremiti S. Nicole de Monte. Dimitto S. Marie de Poliza fratris minoris una pianeta de sirico fulcita e venti ducati... et mittere una persona pro anima mea in ditta ecclesia. Item voio mittere una persona pro anima mea in ecclesia S. Marie a Driti de Tragurio (Archivio di Stato di Venezia, dalje: ASV, Notarile testamenti, dalje: NT, b. 66, br. 270, 3.4.1487).*
- 5) *Item lago monasterio S. Catarine ordinis S. Dominici de Spalato ducatos 100 pro fabrica extrahendo de bonis meis cioè domibus et possessionis quos habeo (ASV, NT, b. 50, br. 43, 12.10.1500).*
- 6) *Bratovština sv. Sakramenta (osnovana 1491.) uključivala je u svoje članstvo i splitske plemići i građane. Utemeljena s ciljem štovanja euharistije u katedralnoj crkvi, bratovština se brinula i za zbrinjavanje svojih siromašnih sugrađana te je svake godine davala miraz od 20 dukata trima splitskim djevojkama iz siromašnih obitelji. Usp: G. Novak, *Povijest Splita*, sv. I, Split, 1978, str. 574; sv. III, str. 1511-1512, 1534, 1601.*

- 7) ... et miei nipoti debbano in perpetuum dar mezo ducato ogni anno alla scuola de Sacramento de Spalato et alli poveri (ASV, NT, b. 410, br. 125, 6.6.1529).
- 8) Item lego Clare sorori mee omnia mea bona posita in Spalato et eius territorio Lisse in vita sua. Post vero eius mortem dicta bona deveniant in monasterio S. Francisci de Spalato ut fratres ipsius monasteio rogat Deo pro anima mea (ASV, NT, b. 190, br. 238, 17.4.1529).
- 9) ... et il resto de ogni cose voglio che quattro canonici delli pii loci de S. Doymo De Spalato dalla elezion miei commissarii habino dispensar per l'anima mia a pauperes de Spalato come parerà loro (ASV, NT, b. 209, br. 211, 17.2.1538).
- 10) Il corpo mio voglio sia sepolto a Spalato cum pocha spesa (ASV, NT, b. 681, br. 213, 16.8.1586).
- 11) Lasso due quattre (!) telle sopra l'altar di S. Anastasio della chiesa del Duomo. Lasso alla confraternità S. Anastasio ducati doi per dare un aniversario per l'anima mia. Lasso Madonna di Poisano ducatum unum. Lasso S. Croce di Spalato lire nove pizzoli. (ASV, NT, b. 928, br. 200, 18.11.1597).
- 12) Ordino che se seguire la mia morte in Sebenico sia il mio cadavere sotterato nella sepoltura ove esiste quello di mio padre. Ma se piacerà a Iddio Signore chiamarmi all'altra vita in Spalato intendo et ordino di esser sepolta nella chiesa delle monache di S. Maria di quella città con esegue decenti ma senza pompa di funerali (ASV, NT, b. 212, br. 30, 24.9.1783).
- 13) ASV, NT, b. 432, br. 167, 8.2.1646.
- 14) Il restante della mia dote voglio sia della chiesa della Madonna de Solta sotto Spalato in quanto modo che il tratto sia investito in qualche fondo et che canerà da entrata si dia mi far dir tante messe ogni anno per l'anima mia (ASV, NT, b. 442, br. 744, 24.2.1570).
- 15) O životnom putu i djelovanju, kao i oporuci, Jakova Tartalje, pisali smo u radu *Mletački kapetan XVII. stoljeća - splitski plemić Jakov Tartalja*, Mogućnosti, god. XLI, br. 4-6, Split, 1994, str. 166-182.
- 16) ... et venendo tal caso quello che rimanesse più della spesa del'altare sudetto siano fatte due pianette a Sant'Antonio di Padua posto nella chiesa del Castel Novo giurisdizione di Traù... (ASV, NT, b. 871, br. 97, 12.1.1669).
- 17) U vizitacijama trogirskoga biskupa Antuna Kačića iz 1723. i 1730. spominje se proširenje crkve sv. Petra te, uz oltar sv. Križa, navodi i oltar sv. Antuna Padovanskog. Usp: *Vizitacije trogirskog biskupa Antuna Kačića župi Kaštel Novi 9.7.1723. i 6.7.1730.* (Nadbiskupski arhiv u Trogiru, br. 32, str. 55, 217). Podatke iz vizitacija ustupio mi je prof. Mladen Domazet na čemu mu ovom prigodom zahvaljujem.

Lovorka Čoralčić

LA PRESENZA DELLE ISTITUZIONI RELIGIOSE DI SPALATO NEI TESTAMENTI DEGLI EMIGRATI CROATI A VENEZIA

Riassunto

In base agli documenti notarili (testamenti) dell'Archivio di Stato di Venezia, nell'articolo si esaminano i legati degli emigrati croati a Venezia, destinati alle istituzioni religiose spalatine, dal XV al XVIII secolo. Tra i testamentari prevalgono quelli originari di Spalato, ma ci sono anche degli emigrati provenienti dalle altre parti della costa orientale dell'Adriatico (Lesina, Cattaro, Segna). Le istituzioni religiose (chiese, monasteri, ospizi dei poveri, confraternite), nominate nei testamenti, sono situate a Spalato o nei dintorni: nell'entroterra e sulle isole vicine (Solta, Drid presso Traù, Castelnuovo, Poljica). Nell'articolo sono anche riportati alcuni brani dei testamenti, che illustrano il legame del testamentario con le istituzioni religiose in patria (le indicazioni del luogo di sepoltura, le messe da morto, i legati in beni mobili e immobili ecc).

Prevela: Natka Badurina